

WWF

MURA
DRAVA
DUNAV

U SURADNJI S

EURONATUR

ZAŠTITA „EUROPSKE AMAZONE“

Mura-Drava-Dunav: između očuvanja i uništenja

PREKOGRANIČNI RIJEČNI SUSTAV MURE, DRAVE I DUNAVA

Obnova Mure (AT)

© Johann Pfeiler

Drvena mlinica na Muri (SI)

© Ecology in Progress

Europska vidra na Muri (HU)

© D. Kalleneberger/nature

Gotovo izumrla: jeseetra na Dunavu (HU)

© Szteklík Endre

Pčelarica na Dravi (HU)

© Goran Šafarek

Dvorac Borl na Dravi (SI)

© Borut Šturjberger

Mreža zaštićenih područja

Područje jezgre i utjecajno područje (ca. 300.000 ha) budućeg UNESCO-ovog Prekoograničnog rezervata biosfere

- 1: Područje Natura 2000, Mura, AT
- 2: Područje Natura 2000, Mura, SI
- 3: Područje Natura 2000, Drava, SI
- 4: Područje Natura 2000, Mura, HU
- 5: Nacionalni park Dunav-Drava, HU
- 6: Područje Natura 2000, Ormánság, HU
- 7: Ornitološki rezervat Veliki Pažut, HR
- 8: Regionalni park Mura-Drava, HR
- 9: Park prirode Kopački Rit, HR
- 10: Nacionalna ekološka mreža, Dunav, HR
- 11: Specijalni rezervat prirode Gornje Podunavlje, RS
- 12: Specijalni rezervat prirode Karadorđevo i Park prirode Tikvara, RS

Dani Drave u Koprivnici (HR)

© A. Mohl/WWF

Festival Bodrog u Bačkom Monoštoru (RS)

© Mario Romulic, www.romulic.com

Orao štekavac u Kopačkom Ritu (HR)

© Mario Romulic, www.romulic.com

Hydroelektrane

1 Područje Natura 2000, Mura

Status zaštite: Natura 2000, dio zaštićenog krajolika
Površina: 2,159 ha **Država:** Austrija

Područje Natura 2000 u Austriji pokriva 34 km duž rijeke Mure uz granicu sa Slovenijom. Označava početak slobodnog toka donjeg dijela Mure te se ovdje nalazi i druga najveća poplavna šuma u Austriji. Ipak, riječni je tok u prošlosti reguliran i mnogi rukavci su odsječeni od rijeke. Projektima financiranim iz EU fondova pokušavaju se obnoviti prirodni uvjeti.

2 Područje Natura 2000, Mura

Status zaštite: Natura 2000 **Površina:** 12,767 ha **Država:** Slovenija

Rijeka Mura u Sloveniji, koja djelomično graniči s Austrijom i Hrvatskom, dio je Natura 2000 područja te se ovdje nalazi najveća poplavna šuma u Sloveniji. Dio rijeke koji graniči s Hrvatskom, jedinstven je primjer prirodne dinamike rijeke, s promjenjivim rukavcima i kolonijama bregunica u strmim obalama. Drvene vodenoce na Muri dokaz su dugogodišnje tradicije i kulture te održivog korištenja rijeke, a danas su važne turističke znamenitosti.

3 Područje Natura 2000, Drava

Status zaštite: Natura 2000 **Površina:** 9,525 ha
Država: Slovenija

Gradnja triju velikih akumulacija 1970-ih i '80-ih godina za potrebe dobivanja električne energije drastično je utjecala na poplavna područja Drave između Maribora i Ormoža u Sloveniji. Unatoč tome, ostaci karakterističnih riječnih staništa i vrsta ostali su očuvani u starom koritu nazvanom „Stara Drava”, koje je zaštićeno kao Natura 2000 područje. Impresivan dvorac Borl iznad Drave datira iz davne 1199 godine.

4 Područje Natura 2000, Mura

Status zaštite: Natura 2000, zaštićeni krajolik
Površina: 2,135 ha **Država:** Mađarska

Područje Natura 2000 obuhvaća najdonji dio rijeke Mure na Mađarskoj strani, na granici s Hrvatskom. Područje je poznato po obilju ribljih vrsta, a do sada je zabilježeno više od 50 vrsta. Mnoge ugrožene vrste sisavaca poput europske vidre na ovom mjestu pronašle su zaklon. U proteklih 10 godina, dabar je rekolonizirao ovo područje, nakon što je ponovno pušten na ušće Mure i Drave.

5 Nacionalni park Dunav-Drava

Status zaštite: Nacionalni park, Natura 2000, Ramsarsko područje
Površina: 50,441 ha **Država:** Mađarska

Nacionalni park Dunav-Drava utemeljen je 1996. godine. Uključuje cijelu dužinu Drave unutar teritorija Mađarske i poplavni sustav „Gemenc-Béda Karapancsa” duž toka Drave. Velike poplavne šume i močvare su važna staništa za hranjenje i gniježđenje za oko 110 vrsta ptica među kojima su čaplje, kolonije velikih vranaca te velika populacija riječnih vodomara. Ovo područje dom je najvećoj populaciji crne rode u Mađarskoj.

8 Regionalni park Mura-Drava

Status zaštite: Regionalni park **Površina:** 87,681 ha **Država:** Hrvatska

Regionalni park Mura-Drava najveće je pojedinačno zaštićeno područje u regiji. Proteže se od hrvatsko-slovenske granice do Dunava, kroz pet hrvatskih županija. Šljunčani i pješčani sprudovi Drave jedno su od posljednjih područja za razmnožavanje ugrožene ptice male čigre u kontinentalnoj Europi. Nekoliko tisuća parova bregunica gnijezdi se u strmim obalama. Okolna naselja kulturno su bogatstvo, poput sela Hlebine na Dravi, koje je postalo svjetski poznato po porijeklu hrvatske naivne umjetnosti.

9 Park prirode Kopački rit

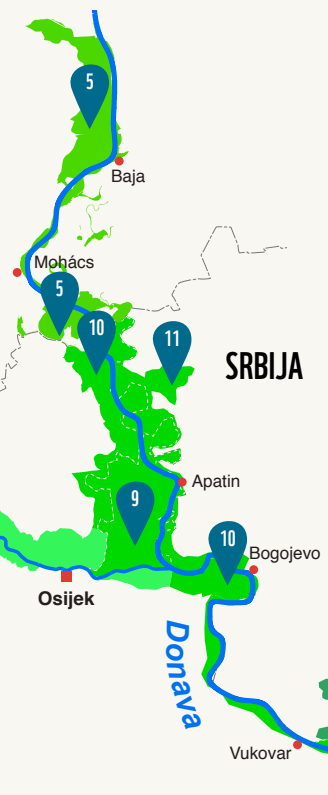
Status zaštite: Park prirode, posebni zoološki rezervat, ramsarsko područje **Površina:** 23,126 ha **Država:** Hrvatska

Park prirode Kopački rit osnovan je 1967. godine i pokriva veliko poplavno područje između ušća Drave i Dunava. Domaćin je najveće i najbolje očuvane šume vrba u slivu Dunava. Područje je poplavljeno tri mjeseca godišnje. Do sada je zabilježeno gotovo 300 vrsta ptica, uključujući 50 gnijezdećih parova orla štekavca. To je drugo najvažnije mrjestilište riba nakon delte Dunava. Planirano kanaliziranje Dunava i Drave ozbiljno će utjecati na ovo područje koje je jezgra PRB MDD.

11 Specijalni rezervat prirode Gornje Podunavlje

Status zaštite: Specijalni rezervat prirode, ramsarsko područje
Površina: 19,605 ha **Država:** Srbija

Posebni rezervat prirode Gornje Podunavlje smješten je istočno od Dunava na području Vojvodine. To je jedna od rijetkih velikih preostalih poplavnih ravnica u Srbiji. Nedavno je u Apatinu pronađena gotovo izumrla jesetra. Tradicionalne metode ribarenja i danas su važan izvor prihoda lokalnog stanovništva.

RIZNICA PRIRODE I KULTURE

Protežući se kroz Austriju, Hrvatsku, Mađarsku, Srbiju i Sloveniju, donji tokovi Drave i Mure te povezani dijelovi Dunava su ekološki najvažnija europska riječna područja, takozvana „Europska Amazona”.

Rijeke čine 700 km dug “zeleni pojas”, spajajući više od 1,000,000 ha vrijednih prirodnih i kulturoloških krajolika svih pet zemalja te tako postaju simbolom njihova zajedništva, postavši prvim svjetskim **UNESCO-vim prekograničnim rezervatom biosfere “Mura-Drava-Dunav” (PRB MDD)**.

Unatoč brojnim promjenama uzrokovanim ljudskom aktivnošću, ovaj zapanjujući riječni krajolik može se podičiti **jedinstvenom biološkom raznolikošću**. Ovdje nalazimo rijetka prirodna staništa poput velikih poplavnih šuma, riječnih otoka, šljunčanih i pješčanih obala, rukavaca i mrtvica. Ova staništa dom su najvećem broju gnijezdećih parova orla štekavca u kontinentalnoj Europi, ali i ostalih ugroženih vrsta poput male čigre, crne rode, dabra, vidre i gotovo izumrle jesetre. Svake godine više od 250,000 migratornih ptica močvarica koristi ovaj prostor za odmor i hranjenje.

Mreža s više od **10 zaštićenih područja** duž ovih rijeka naglašava njihovu ekološku važnost uključujući i svjetski poznati Park prirode „Kopački rit” na ušću Drave i Dunava, Regionalni park „Mura-Drava” u Hrvatskoj, Specijalni rezervat prirode „Gornje Podunavlje” u Srbiji te Nacionalni park „Dunav-Drava” u Mađarskoj, kao i Natura 2000 područja u Sloveniji i Austriji.

Uz bogatstvo biološke raznolikosti, rijeke i poplavna područja od velike su važnosti za **ljude** koji tamo žive. Egzistencija lokalnih ribara uvelike ovisi o populaciji riba. Postojeća poplavna područja smanjuju rizik od poplava, osigu-

ravaju povoljne uvjete podzemnih voda kao i samopročišćavanje vode koje je važno za zalihe pitke vode, šume i poljoprivredu. Rijeke se koriste i za rekreaciju: šetanje, kupanje, ribolov, vožnju kanuima ...

Kulturna baština ovog područja dokaz je živopisne prošlosti brojnih naroda s istoka i zapada. Prisutnost Otomanskog i Habsburškog carstva ostavila je vidljiv trag na arhitekturi brojnih starih gradova u regiji. Hrvati, Mađari, Srbi, pa čak i potomci Austrijanaca, Nijemaca i Čeha još se mogu pronaći u mnogim selima u hrvatskom dijelu Baranje ili u Vojvodini u Srbiji.

Park prirode “Kopački rit”: ušće Drave i Dunava nalazi se u srcu rezervata biosfere (PRB MDD).

OPSTANAK „EUROPSKE AMAZONE“ JE NEIZVJESTAN

© Goran Šafarek

Bregunicama su potrebne strme obale za podizanje svojih ptiča

© Goran Šafarek

Čigra se gnjezdi na šljunčanim i pješčanim obalama Dunava

Jedinstvene prirodne vrijednosti Mure, Drave i Dunava u velikoj su opasnosti. Konfliktne prakse upravljanja rijekama kao što su iskapanje šljunka i pijeska iz korita rijeka, mijenjanje riječnih tokova te izgradnja novih hidroelektrana, prijetnja su ekološkom integritetu, biološkoj raznolikosti i prirodnim bogatstvima ovog područja.

Protivno EU zakonima i međunarodnim standardima, upravljanje rijekama u Hrvatskoj, Srbiji i Mađarskoj i dalje se temelji na zastarjelim konceptima. Ideja pretvaranja prirodnih rijeka u ogoljele kanale, pogrešna je i zastarjela praksa. Ovakva praksa (osmišljena za plovnost i zaštitu od poplava) prijeti **ekološkim vrijednostima** i prirodnim resursima mreže zaštićenih područja kao i prekograničnom rezervatu biosfere.

Kanaliziranje rijeka ima vrlo devastirajući učinak na okoliš: dolazi do produbljivanja korita, sušenja močvara i poplavnih šuma, uništavaju se prirodna staništa te su prijetnja ugroženim vrstama. To se jasno očituje u padu broja bregunica duž Drave sa 12.000 gnijezdećih parova u 2005. godini do 3.000 u 2010. godini.

Osim gubitka biološke raznolikosti, neodgovorno upravljanje rijekama uzrokuje znatnu **ekonomsku štetu**: primjerice, pad razine voda ima negativan

utjecaj na pitku vodu, šume, poljoprivredu i riblji fond. Kanaliziranje rijeka također povećava rizik od poplava u naseljima koja se nalaze nizvodno.

Područja najugroženija planiranim zahvatima su prirodni tokovi Dunava i Drave na pograničnoj zoni između Hrvatske, Mađarske i Srbije, čiji utjecaj će direktno ugroziti jezgru rezervata biosfere kao što je Park prirode „Kopački rit“. Planirane hidroelektrane prijete ponajviše rijeci Muri u Sloveniji te Dravi u Hrvatskoj.

Kanaliziranje rijeka uništava biljni i životinjski svijet rijeka

© ZEUS D. Dubrava

PREKOGRANIČNI REZERVAT BIOSFERE ZA DOBROBIT PRIRODE I LJUDI

Zaštita vrijednog prekograničnog ekosustava zahtjeva mudre taktike očuvanja.

UNESCO-v prekogranični rezervat biosfere ujedinit će više od 10 pojedinih zaštićenih područja Mure, Drave i Dunava te zajednički upravljati riječnim ekosustavom na održiv način, potičući ekonomski zamah i razvoj u regiji.

Koncept rezervata biosfere definira oko **300.000 hektara područja jezgre i utjecajnog područja** te dodatnih **700.000 hektara prijelaznog područja**. Područje jezgre je zakonom zaštićeno i sastoji se od postojeće mreže zaštićenih područja kao ekološke osnove rezervata. Ponajprije pokriva područja rijeka i poplavnih područja koja su većinom smještena unutar poplavno-zaštitnih nasipa.

Ciljevi i mjere u području jezgre većinom su usredotočeni na očuvanje prirodnih staništa, vrsta i procesa te na obnavljanje uništenih dijelova. **Utjecajno područje** se prostire duž rijeka, udaljeno od korita. Okarakterizirano je mozaikom kultivirane zemlje i seoskog prostora koji također sadrži manje odvojene dijelove mrtvica, ribnjaka i malih močvara. Tu je prisutna ekstenzivna poljoprivreda kao što je ispaša stoke, skupljanje sijena, organska proizvodnja, prodaja lokalnih proizvoda i ekoturizam. Vanjsko **prijelazno područje** omogućava regionalnu ekonomsku i znanstvenu podršku području jezgre. Glavnina gradova i sveučilišta smještena je u ovom području.

NA JVEĆE EUROPSKO ZAŠTIĆENO RIJEČNO PODRUČJE

ukupne površine veće od 1.000.000 ha

PRVO ZAŠTIĆENO PODRUČJE

u svijetu koje dijeli i kojim zajednički upravlja pet zemalja

SIMBOL MEĐUNARODNOG RAZUMIJEVANJA

i regionalna suradnja temeljena na zajedničkoj „zelenoj viziji“

Bogata staništa riba omogućuju održivo ribarstvo

© Anton Vrauer/WWF-Canon

INFO

Rezervati biosfere ispunjavaju **tri glavne funkcije**:

- održavanje ekosustava
- razvoj regionalnih socio-ekonomskih i ekoloških održivih uvjeta
- poticanje obrazovanja, istraživanja i praćenje stanja u okolišu.

Oni su međunarodno prepoznati od UN-ovih institucija, imenovani od nacionalnih vlada i ostaju pod nadležnosti država u kojima se nalaze. Proglašenje rezervata biosfere počelo je kao **program UNESCO-a „Čovjek i biosfera“** 1970. godine. Trenutačno ima 621 rezervata biosfere u više od 117 zemalja. Samo je 12 bilateralnih i jedan trilateralan.

ZELENO SVJETLO ZA PREKOGRANIČNI REZERVAT BIOSFERE

S ciljem zaštite područja Mure, Drave i Dunava, WWF, Euronatur i partnerske organizacije surađivale su na proglašenju UNESCO-ovog Prekograničnog rezervata biosfere. U ožujku 2011., u mađarskom gradu Gödöllő blizu Budimpešte, ministri Austrije, Hrvatske, Mađarske, Srbije i Slovenije zaduženi za pitanja zaštite okoliša i prirode potpisali su zajedničku deklaraciju za osnivanje rezervata. Deklaracija je temeljena na preliminarnom bilateralnom

sporazumu između Hrvatske i Mađarske iz 2009. godine.

Predstavnik EU za okoliš Janez Potočnik zagovara spomenutu inicijativu jer se „savršeno uklapa u ciljeve bioraznolikosti EU te u Direktivu o staništima i Direktivu o pticama“. Inicijativa je također dio EU Dunavske regionalne strategije, osnove za buduće prioritete za financiranje od EU.

POZIV NA DJELOVANJE

Ispunjenje ciljeva

- 2009 – 2015 Pet zemalja predaje nominaciju za PRB MDD UNESCO-u
- Lipanj 2016 UNESCO službeno proglašava rezervat u pet zemalja
- Rujan 2016 Pet ministara svečano otvaraju zajednički PRB MDD te dogovaraju buduću suradnju i zajedničko upravljanje

Promjena načina upravljanja rijekama

- prijelaz sa tradicionalnog upravljanja rijekama u moderno i ekološko
- zaustavljanje kanaliziranja rijeka i daljnjeg vađenja šljunka i pijeska iz korita rijeka
- obnavljanje uništenih dijelova riječnih korita
- zaustavljanje naglih oscilacija razine vode na zadnjoj brani na Dravi kod Donje Dubrave
- zaustavljanje bilo kakvih daljnjih planova za izgradnju novih hidroelektrana na području PRB MDD

Ministri na potpisivanju zajedničke deklaracije za PRB MDD

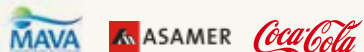
VIZIJA – ŽIVA RIJEKA ZA PRIRODU I LJUDE!

Vrijeme je da ponovno otkrijemo svoju vezu s prirodom! Osim živih riječnih ekosustava na području Mure, Drave i Dunava naša je vizija promicati ekološki razvoj lokalne zajednice kroz promicanje zajedničkog regionalnog ponosa.

Zamislite žive rijeke s riječnim otocima iz snova, prirodnim riječnim obalama od šljunka i pijeska, tajanstvenu mrežu rukavaca, bujne poplavne šume sa starim stablima, bogat divlji život te ptice poput crne rode, koje u plitkim vodama riječnih obala vrebaju ribe, tisuće bregunica koje komarcima hrane svoje mlade, te jesetre, koje polažu jaja u pješčane plićake. Ljudi će u UNESCO-vom Prekograničnom rezervatu biosfere „Mura-Drava-Dunav“ živjeti održivo u zdravom ekosustavu s raznolikim lokalnim gospodarstvom i jakim, vitalnim i ujedinjenim kulturama koje prihvaćaju jedinstvene vrijednosti ovog područja... jednostavno žive rijeke za prirodu i ljude!

	Međunarodna, nacionalna i lokalna podrška očuvanju „Europske Amazone“									

Rad WWF-a na zaštiti i održivom upravljanju „Europskom Amazonom“ provodi se uz financijsku podršku MAVA Fundacije, Assamer Holdinga te The Coca Cola Company.

Želite li znati više o radu WWF-a na UNESCO-vom Prekograničnom rezervatu biosfere potražite nas na internetu:
www.amazon-of-europe.com | www.facebook.com/AmazonOfEurope | amazonofeurope.blogspot.com

© Goran Šafarek

Tisak: WWF Austria, Ottakringer Str. 114-116, 1160 Beč, telefon: +43 1 488 17-0; ZVR. Nr.: 751753867, DVR: 0283908.

Tekst: Arno Mohl, Tanja Nikowitz. Podrška: Petra Boić Petrač, Olga Jovanović, Martina Šubašić.

Kontakt: Irma Popović Dujmović, ipopovic@wwf.panda.org

Dizajn: message – Marketing- & Communications GmbH.

Tisak: Janetschek GmbH. Naslovnica: © Goran Šafarek.

Poduprite rad WWF-a: IBAN: AT262011129112683901; BIC: GIBAATWWXXX

100%
FSC-Papir

